

**CONFERÈNCIA PRONUNCIADA PER
JOSEP BENET,
DIRECTOR DEL CENTRE D'HISTÒRIA
CONTEMPORÀNIA DE CATALUNYA,
A L'ACTE INAUGURAL DEL I CONGRÉS
D'HISTÒRIA DE L'ESGLÉSIA CATALANA,
EL 20 DE SETEMBRE DE 1993, CELEBRAT A SOLSONA.**

M'ha estat fet l'honor d'invitar-me a pronunciar la conferència inaugural d'aquest I Congrés d'Història de l'Església Catalana. Agraeixo moltíssim aquest honor, que sé que dec al fet d'ocupar el càrrec de director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, car sóc plenament conscient que, entre les persones inscrites en aquest Congrés, n'hi ha que podrien ocupar aquest lloc, en aquest acte inaugural, amb majors mèrits i coneixement que jo. Parlaré, doncs, des de la perspectiva que em facilita l'exercici d'aquest càrrec. Però, a més, també, des de l'experiència adquirida en una ja llarga vida, durant la qual he viscut directament una part d'aquesta història de l'Església Catalana, la més recent, inclosos els anys més dramàtics i difícils. He de dir que el fet d'haver viscut aquests anys no m'ha impedit d'aportar la meua contribució a un millor coneixement d'alguns episodis d'aquesta part de la història de l'Església Catalana, ans el contrari, m'ha facilitat la seva coneixença i comprensió.

Confesso que no fou fins que ja em trobava al llindar de la quarantena quan vaig començar a treballar en el camp de la historiografia, i precisament en el camp de la història religiosa de Catalunya. Fou, concretament, a finals dels anys cinquanta, amb motiu de l'organització d'un d'aquells cicles de conferències que se celebraven clandestinament en el Casal de Montserrat, de Barcelona. No havent trobat una persona que acceptés d'exposar el tema "Maragall i la Setmana Tràgica", que constava en el programa sobre història contemporània de Catalunya que s'havia preparat, com a organitzador del cicle em vaig veure obligat a assumir personalment la seva exposició.

Professionalment aliè al camp de la historiografia, em va semblar que seria fàcil de preparar-lo, en el pla de divulgació que tenien aquelles conferències, car creia que sobre un tema tan important, com era el de la Setmana Tràgica, i tan interessant, com era la posició del poeta Joan Maragall, amb el seu escrit "L'Església cremada", trobaria bibliografia més que suficient per a preparar ràpidament la conferència. Tanmateix, no fou així. Immediatament vaig constatar que, si bé existia una bibliografia força abundant sobre l'anomenada Setmana Tràgica del juliol del 1909, pràcticament tota havia aparegut arran

d'aquests fets i era fruit de l'apassionament dels uns i dels altres: era una literatura de combat. Més encara: sobre la posició de Joan Maragall davant els fets, només se'n trobaven notícies disperses; no existia cap treball que l'estudiés. Aquest fet era lamentable, car si els escrits de Maragall sobre la Setmana Tràgica haguessin estat obra d'un escriptor catòlic francès, per exemple, haurien estat coneguts internacionalment.

Vaig comentar amb el meu amic Jaume Vicens i Vives aquestes mancances que constatava en el camp de la història general de Catalunya i de l'Església Catalana, en particular. I Vicens, que era un gran historiador i, en aquells anys cinquanta, alhora, un entusiasta estimulador d'activitats al servei del redreçament cultural de Catalunya, m'estimulà a continuar estudiant el que era el tema de la meua conferència. I així vaig redactar la meua primera obra d'història, **Maragall i la Setmana Tràgica**, que havia de ser premiada per l'Institut d'Estudis Catalans, l'any 1961, a proposta d'un jurat format per Jordi Rubió, Ferran Soldevila i Ramon Aramon.

La llarga redacció d'aquesta obra em va fer adonar, que la gran pietat de la nostra història nacional, utilitzant la famosa frase de Rovira i Virgili, del 1924, també es podia aplicar a la història de l'Església de Catalunya, molt especialment en aquells anys cinquanta, posteriors a l'acabament de la guerra civil.

Era natural que fos així, car aquella guerra civil, amb les seves conseqüències, havia interromput, entre moltes altres coses, els estudis sobre la història de l'Església de Catalunya. Uns estudis que abans de la guerra començaven a tenir importància. Aquests estudis formaven part de la renaixença lingüística, cultural i nacional catalana iniciada, a finals del segle passat, gràcies a l'impuls de l'ideal catalanista.

L'any passat, amb motiu de la celebració del centenari de les Bases de Manresa, vàrem poder recordar la importància decisiva d'aquelles generacions de catalans que, a partir de finals del segle XIX, varen lliurar-se a la tasca de construir una Catalunya moderna i oberta al món. Quina mena de miracle no va fer aquella gent! Gaziel ho recordava quan escrivia que eren gent tan plena de defectes com vulgueu, però que varen fer sortir flors en ple desert. Ells amb entusiasme i voluntarisme crearen les bases polítiques i culturals de la Catalunya moderna. Bona part de les infraestructures de la Catalunya actual és obra d'aquelles generacions, realitzada durant la quarantena d'anys que transcorren des del temps de les Bases de Manresa fins a l'esclat de la guerra civil. Enric Prat de la Riba remarcà la transcendència històrica de l'obra d'aquelles generacions, en afirmar que no passaren inútilment per la terra catalana, car havien lluitat i fet obra pròpia i fecunda, i que per això tindrien un nom en les genealogies de la pàtria.

En aquesta tasca decisiva per consolidar la Renaixença catalana, hi va participar una bona part de l'Església de Catalunya. A finals de segle havia començat a quedar enrera l'integrisme del vuit-cents i les posicions bel·ligerants de les guerres carlines, bé que encara influïen en alguns sectors tanmateix cada vegada més minoritaris. Així mateix, aniria quedant enrera la grisor intel·lectual predominant en el món eclesiàstic català del vuit-cents. I, com ha escrit l'historiador Josep Massot, al costat de l'aportació de l'estol d'eclesiàstics poetes, presidits per Verdaguer, "apareixerà tot un altre estol (...) de sacerdots filòsofs, teòlegs, escripturistes, liturgistes o simples pastors, que intenten donar una resposta cristiana i catalana als nous problemes i a les noves exigències del temps. Potser no sempre ho aconseguiren (...) però el fet és que nosaltres encara vivim en bona part del seu esperit i dels seus esforços".

És cert. Sorpren avui constatar la tasca que es realitzà des de finals de segle per aquella gent d'Església fins al 1936. És a dir, en només una quarantena d'anys. Període molt curt, si tenim en compte que, des de la desaparició del general Franco, ja n'han transcorregut gairebé vint. Partint de l'esmentada grisor cultural del vuit-cents, amb entusiasme i voluntat, es realitzà una tasca important en diversos camps. Torras i Bages, per exemple, intervindrà en la fundació del Cercle Artístic de Sant Lluc i de l'Acadèmia Catalana de la Congregació Mariana de Barcelona, i l'any 1899 fundarà la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat, mentre dotava el país de la seva obra **La tradició catalana**. I es fundarà el Foment de Pietat Catalana, que tanta importància tingué en la catalanització del país, realitzant una tasca editorial impressionant. Recordem la importància del moviment litúrgic i el gregorianisme, els quals arribaren a ser perseguits per la dictadura de Primo de Rivera i, després, en temps del general Franco, com a manifestacions de "separatisme". Un dels objectius d'aquella Renaixença del país era aconseguir de suprimir totes les mancances heretades dels segles de decadència. I, així, es treballava per posar al dia els estudis bíblics, a Catalunya, i es posava en marxa la publicació de la Bíblia en català, per diverses raons, en dues edicions, la de Montserrat i la patrocinada per la Fundació Bíblica Catalana. El monestir de Montserrat, convertit en un autèntic fogar de cultura catalana, sota l'abat Marcet, a més de significar-se per les seves publicacions i la tasca d'alguns monjos, com el pare Anselm Albareda i el pare Gregori Sunyol, dotarà el país d'una nova i gran Biblioteca. El jesuïta pare Ignasi Casanovas, alhora, crearà la Biblioteca Balmes, l'any 1923, al centre de Barcelona, i es mantenen biblioteques tan importants com la Borja, de la Companyia de Jesús, i la del Seminari de Barcelona, així com les d'alguns altres Ordes i Congregacions religiosos. I s'editen revistes tan importants com l'**Analecta Sacra Tarraconensia** (1925), publicada per la Biblioteca Balmes, **Estudis Franciscans** (1907); **Criterion** (1925), ambdues fundades pel P. Miquel

d'Esplugues; **La Paraula Cristiana** (1925), fundada i dirigida per Carles Cardó; **Analecta Montserratensia** (1917) fundada pel pare Anselm Albareda, per exemple.

L'Església Catalana, amb el cardenal Vidal i Barraquer davant, havia acceptat el règim republicà i autonòmic. Més encara, el Dr. Lluís Carreras, per encàrrec del cardenal, havia treballat amb intel·ligència per arribar a una entesa amb la República, enfront de la posició d'un cardenal Segura. Abans, durant la Dictadura de Primo de Rivera, algunes personalitats de l'Església Catalana havien patit persecució per la seva defensa de la catalanitat.

Molta era, doncs, la tasca positiva que s'havia fet a l'Església Catalana des de finals de segle. Però no havia tingut prou durada, ni havia estat suficientment àmplia, per a modificar tot el que calia de la situació heretada del segle XIX. Les mancances eren sobretot en el camp social. El canonge Carles Cardó, coratjosament, ho denunciava en el seu assaig "La moral de la derrota", publicat arran del resultat de les eleccions del 16 de febrer de 1936. Però res no podia fer preveure ni justificar el que s'esdevindria només quatre mesos després de publicar aquest escrit.

Al juliol del 1936, l'alçament militar devastava l'oasi que, en el territori de la República espanyola, era la Catalunya autònoma, segons es deia en aquell temps, pel contrast que existia entre l'ordre que regnava al Principat i el desordre que predominava a Madrid i a bona part del territori de la República. L'alçament militar a Barcelona fou vençut, però provocà una situació caòtica gravíssima. I en aquesta situació començà immediatament una terrible persecució religiosa que duraria uns nou mesos, és a dir, pràcticament fins als Fets de Maig del 1937. En aquesta persecució es destruïa i feia desaparèixer tot allò que tingués relació amb el catolicisme. La gran majoria dels edificis religiosos del Principat foren saquejats, incendiats o enderrocats, i així es perdé una bona part del patrimoni artístic i documental de Catalunya i més de dues mil persones, homes i dones d'Església, eren assassinades al Principat. A aquest nombre impressionant de víctimes mortals, cal afegir-hi el d'aquells laics assassinats per ser coneguts com a membres d'associacions catòliques com, per exemple, de la Federació de Joves Cristians de Catalunya (F.J.C.).

Unes remarques cal fer: a) aquella persecució es va fer contra una Església Catalana que, en la seva major part, havia superat l'integrisme del segle XIX, que acatava i respectava les institucions republicanes i autonòmiques i vivia un procés de modernització. Una Església, no cal oblidar-ho, algunes persona-

litats de les quals s'havien enfrontat a la passada Dictadura de Primo de Rivera; b) des del primer moment, l'Església Catalana i els seus membres foren tractats indiscriminadament com a enemics a abatre, sense ni tan sols concedir-los la possibilitat de prendre posició pública, ni col·lectiva ni individual, davant el fet de l'alçament militar; c) la persecució era contra una Església Catalana que no havia participat, en absolut, en la preparació i realització de l'alçament militar; d) la persecució fou total. No fou com la de la Setmana Tràgica del 1909, amb incendis d'algunes esglésies i convents, però sense gairebé víctimes, ni tampoc com la del 1835 dirigida únicament contra els religiosos regulars i els seus convents. Fou molt més que una mera explosió d'anticlericalisme. Fins i tot es va fer desaparèixer oficialment de la toponímia catalana tot allò que es referís al catolicisme, com les denominacions de les poblacions catalanes que tenien noms del santoral catòlic; e) amb la persecució s'intentava de fer desaparèixer del tot a Catalunya, i per sempre, la religió catòlica. El dirigent del P.O.U.M., conseller que fou del govern de la Generalitat (de setembre a desembre de 1936), Andreu Nin, declarava: "El problema de l'Església (...) nosaltres l'hem resolt anant a l'arrel. Hem suprimit els sacerdots, les esglésies i el culte". Aquesta supressió no distingia entre catòlics progressistes i integristes. Ni entre catòlics republicans o facciosos; f) els assassinats, iniciats al juliol de 1936, duraren fins als Fets de Maig de 1937; i, g) per què a la Catalunya autonòma no s'arribà a impedir i acabar amb aquesta persecució i aquests assassinats, com es va fer a Euzkadi? I, finalment, aquella persecució religiosa, que afectà una gran part de la societat catalana, autènticament democrata i catalanista, contribuí moltíssim a la pèrdua de la guerra per la Catalunya autònoma.

Hem de dir que la persecució religiosa no distingia entre catòlics que es declaren fidels a les institucions republicanes i autonòmiques i els que poden ser considerats addictes als militars rebels. Així eren assassinats nombrosos militants de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, el moviment de joventut més nombrós i organitzat del país, i àdhuc membres del partit d'inspiració democrata-cristiana, Unió Democràtica de Catalunya, el qual havia declarat públicament la seva fidelitat a les institucions legals, davant l'alçament militar. Un fet extraordinàriament significatiu és que un dels màxims dirigents d'aquest partit, Manuel Carrasco i Formiguera, que havia estat empresonat durant la Dictadura de Primo de Rivera, que havia estat membre del govern de la República Catalana, proclamada per Francesc Macià el 14 d'abril de 1931 i diputat a les Corts Constituents, i que després del 19 de juliol havia estat nomenat assessor del Conseller de Finances del Govern de la Generalitat, essent perseguit a mort, com a catòlic, es veia obligat a marxar de Catalunya. I dirigint-se per mar a Euzkadi fou fet presoner pels franquistes i afusellat per ordre del general Franco, com a catalanista fidel a la República.

La persecució religiosa -general en tot el territori republicà llevat el

d'Euzkadi- va facilitar als militars alçats contra la República i l'autonomia de Catalunya que poguessin presentar-se com a defensors de l'Església i del catolicisme, fins a arribar a qualificar de "cruzada" un moviment que, en els seus inicis, com palesen els discursos inicials dels militars revoltats i la personalitat d'alguns dels seus caps, no tenia cap objectiu religiós.

L'impacte d'aquella persecució religiosa, tan despietada com injusta, afectà molt especialment els eclesiàstics que més havien treballat a favor d'una Església Catalana més oberta i progressiva. L'impacte encara fou major perquè ells ignoraven que en la zona franquista havia existit una persecució semblant i fins i tot pitjor, bé que de signe contrari. Aquell impacte marcà la vida i obres posteriors de molts d'ells. Alguns, amb el temps, aconseguiren d'alliberar-se'n. Altres, no.

Honora l'Església Catalana que fos la seva més alta personalitat, el cardenal Vidal i Barraquer, la jerarquia eclesiàstica que, des de l'exili, sabés interpretar més evangèlicament la tragèdia de la guerra civil i que, ja en plena guerra, prediqués la reconciliació dels combatents. Per haver-ho fet, i per la seva defensa de la catalanitat, un cop acabada la guerra, els vencedors el condemnaren a continuar a l'exili, on morí, ara acaba de fer cinquanta anys.

La guerra civil, amb la persecució religiosa, truncà aquell procés positiu i esperançat de l'Església de Catalunya, que tant contribuïa a la vida cultural nacional catalana. I, per tant, també als estudis sobre la història de l'Església Catalana. Precisament, entre les víctimes mortals d'aquella persecució s'hi trobaven alguns dels eclesiàstics que més havien treballat al servei de la cultura. Deixeu-me recordar almenys dos noms. El pare Martí de Barcelona, caputxí, impulsor cultural, assassinat el 20 de desembre de 1936. I el pare Ignasi Casanovas, jesuïta, el creador de la Biblioteca Balmes, l'home capaç d'editar els 33 volums de les **Obres Completes** de Jaume Balmes (del 1925 al 1927) i de redactar l'obra **Balmes, la seva vida, el seu temps i les seves obres**, en tres volums, l'any 1932, l'autor de **Josep Finestres, estudis biogràfics...** publicada entre 1932 i 1934, amb la qual s'iniciava un ambiciós projecte: l'edició de la col·lecció "**Documents per la història cultural de Catalunya en el segle XVIII**". El pare Casanovas moria assassinat pel setembre de 1936.

La persecució religiosa provocà un terrible trauma en el món eclesiàstic i en el catòlic en general. Jo m'atreviria a dir que cal haver-la viscuda directament per a arribar a comprendre, en tot el seu abast, aquell trauma i les seves conseqüències; si volem comprendre també la història del període franquista -

sense simplificacions i maniqueïsmes- amb el comportament d'una bona part de la societat catalana sobretot durant els primers vint-i-cinc anys d'aquest període. Per a comprendre el perquè d'aquella explosió de "nacional-catolicisme".

La victòria del general Franco representava la recuperació de la llibertat per al catolicisme, amb la reobertura de les esglésies. Certament que també representava la instauració d'un règim totalitari i, a Catalunya, l'inici d'un intent de genocidi cultural contra el poble català. Però molts catòlics, tot i ser adversaris del totalitarisme i rebutjar la política anticatalana del nou règim, davant l'acabament de la persecució religiosa, l'acceptava, com un mal menor. Aquest fet explica moltes de les actituds i documents d'eclesiàstics en aquells primers anys de la postguerra. Simplificant: el franquisme representava i representaria durant molt de temps la llibertat per a l'Església i l'antifranquisme la seva persecució.

L'impacte de la persecució religiosa fou tan fort que afectà també alguns dels eclesiàstics que, a Catalunya, més havien treballat a favor d'una Església Catalana més oberta i progressiva, dins del règim republicà. Com he dit abans, l'impacte fou major perquè a causa de l'estricta censura imposada pel règim franquista ignoraven que havia existit també una duríssima persecució a la zona franquista, bé que de signe contrari. Jo no podré oblidar mai, per exemple, com afectà una personalitat com el Dr. Lluís Carreras, que tant havia treballat per establir una convivència pacífica entre el règim republicà i l'Església. No sols l'afectà durant el curs de la guerra, com palesa la seva coneguda obra publicada en el seu exili de França, ans també després de tornar a Catalunya. Ho vaig poder constatar personalment.

Un altre fet voldria remarcar, car he observat que s'ha tingut poc en compte. En aquells difícils temps de la immediata postguerra, l'Església de Catalunya es trobà mancada de la presència de la seva més alta jerarquia, el cardenal Vidal i Barraquer, condemnat pel nou règim franquista a continuar a l'exili, on moriria, com hem recordat, l'any 1943. L'accés als seus arxius ens ha permès de conèixer el seu pensament i la seva posició, els quals foren exposats reiteradament al Vaticà: enfront de les manifestacions del nacional-catolicisme; en defensa de la catalanitat; sobre el nomenament de bisbes; sobre el comportament d'aquests, convertits en propagandistes del nou règim i, finalment, sobre la seva constant crida, des del temps de la mateixa guerra, a favor d'una reconciliació entre els dos bàndols, única manera d'establir una autèntica pau civil a l'Estat espanyol.

Ens imaginem com hauria pogut haver estat la postguerra a Catalunya, si

l'Església Catalana hagués tingut al seu davant l'alta personalitat del cardenal Vidal i Barraquer tornat de l'exili? Certament, el general Franco i els seus col·laboradors sabien molt bé l'enorme transcendència que tenia la seva decisió de mantenir el cardenal Vidal i Barraquer a l'exili, fins a l'hora de la seva mort.

Un altre fet afectà molt negativament l'Església de Catalunya en aquella immediata postguerra: la mort, pel gener de 1940, del bisbe de la Seu d'Urgell, el Dr. Justí Guitart, el qual hauria pogut ser, entre l'episcopat català, el portaveu i defensor del pensament i de la posició del cardenal Vidal i Barraquer en aquelles hores.

En aquell clima de nacional-catolicisme d'aquells anys, era impossible que es treballés amb rigor i objectivitat sobre la història que havia viscut l'Església Catalana durant la guerra. Només s'acceptaven públicament les posicions simplificades i maniquees. Per això, no es va fer res, per exemple, per conèixer què havia estat l'anomenada Església clandestina, durant la guerra, un dels episodis més purs i emotius d'aquells anys, llevat de la publicació d'alguns testimoniatges individuals, pocs. No seria fins l'any 1984 quan es publicaria la primera obra que exposava aquest episodi d'una manera global: la d'Albert Manent i Josep Raventós.

Tanmateix, una contribució important a la història de l'Església Catalana es començà a fer, tot i que sovint amb una mentalitat i un llenguatge condicionat pel nacional-catolicisme de l'època, i silenciava que, en la zona franquista, un nombre de víctimes semblant o major, d'ideologia distinta, havien existit també. Em refereixo, sobretot, a les obres que les congregacions i religiosos i algunes diòcesis dedicaren a recordar els seus membres assassinats.

Hem de constatar, per tant, que després d'haver transcorregut més de cinquanta anys de la guerra, tot i que han estat publicades aportacions molt interessants a la història de l'Església Catalana durant aquest període, encara no disposem d'una monografia que, amb rigor i objectivitat, exposi als lectors d'avui aquesta història. Dol de dir-ho, com dol de dir que encara no existeix una monografia semblant sobre la història general de la guerra civil a Catalunya.

Acabada la guerra, enmig de l'atuïment general en el camp cultural català, provocat per la política totalitària del franquisme, pel fet de l'exili d'una gran part de la intel·lectualitat catalana i per a la condemna a l'ostracisme dels intel·lectuals catalans que s'havien quedat a l'interior i que no havien renegat de la seva catalanitat i en ple intent de genocidi cultural contra Catalunya, comença el redreçament. No puc pas recordar-ne la història en els pocs

minuts de què encara dispo. Però, almenys, referint-me al camp de la història, permeteu que esmenti, almenys, el nom de tres persones, com a homenatge a tots aquells eclesiàstics que en aquella hora no perderen la fe ni l'esperança en el país. Dues ja no es troben entre nosaltres, i estic segur que, si s'hi trobaven, avui participarien amb il·lusió i entusiasme en aquest Congrés: mossèn Josep Sanabre i mossèn Eduard Junyent. I, entre els que viuen entre nosaltres, mossèn Joan Bonet i Baltà. Ells no solament reprengueren els estudis d'història, ans fins i tot van fer història amb la seva acció personal -eclesiàstica i cívica-contribuint així al redreç nacional de Catalunya.

Quin gran tema no és el de la història de la contribució d'una bona part de l'Església Catalana, amb l'aportació de molts eclesiàstics, al redreç nacional de Catalunya i a la recuperació de les llibertats democràtiques, després de la desfeta nacional del 1939! Quin camí recorregut des d'aquells anys de la implacable i indiscriminada persecució religiosa de durant la guerra del 1936, fins als anys seixanta, en què esglésies, monestirs i convents es convertien en lloc d'acolliment de les clandestines organitzacions polítiques i sindicals, fent una tasca de suplència admirable! És una història que en la seva major part està per escriure. Avui que la celebració d'aquest Congrés palesa que existeixen un bon nombre de persones preocupades per la història de l'Església de Catalunya, ¿no es podria fer quelcom de positiu per tal d'avançar ràpidament en el coneixement d'aquesta història, abans que les persones que en foren actors desapareguin, com han anat desapareixent, per exemple, gairebé totes aquelles persones que participaren en l'Església clandestina de durant la guerra?

Senyores i senyors: el temps no em permet d'allargar-me més en l'exposició d'aquest seguit de reflexions i de suggeriments en què s'ha convertit aquesta meva conferència inaugural, que em temo que potser ha resultat poc acadèmica. Tamateix, espero que sigui útil. Deixeu-me fer, però, unes últimes i breus consideracions.

La tasca de represa després de la desfeta del 1936-1939 ha estat certament important. Per això s'ha pogut organitzar aquest I Congrés d'Història de l'Església Catalana, que avui s'inaugura, amb un nombre tan considerable de persones inscrites i de comunicacions presentades.

És natural, doncs, que aquelles persones que visquérem els anys difícils de la postguerra, avui, en inaugurar-se aquest Congrés, sentim una profunda satisfacció. I que ens sentim optimistes. Car veiem en la seva celebració una fita molt important de cara al present i al futur; com una parada en el camí, que ens permet d'examinar la situació actual dels estudis d'història de l'Església, a Catalunya, així com els problemes que cal resoldre per a continuar progressant.

Existeixen avui institucions que treballen especialment en el camp de la història de l'Església. Com el Departament d'Història de l'Església de la Facultat de Teologia de Catalunya, la Institució Balmesiana i la Societat d'Estudis d'Història Eclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya. A aquestes institucions, cal sumar-hi aquelles altres que, tot i no treballar estrictament la Història de l'Església, contribueixen al seu estudi, com, per exemple, els departaments d'Història de les Universitats Catalanes, la secció d'Història de l'Institut d'Estudis Catalans i el Centre d'Història Contemporània de Catalunya.

Existeixen arxius especialitzats en història eclesiàstica, alguns de molt importants, oberts als estudiosos.

Existeixen biblioteques, algunes certament importants, creades i mantingudes per institucions diverses de l'Església, pels bisbats o per ordes i congregacions religiosos.

Tanmateix, aquesta infraestructura en general molt valuosa i important, en la seva major part no està adaptada als sistemes actuals de treball. Són poquíssims els que es troben, per exemple, en procés d'informatització.

Certament l'Església no disposa de mitjans econòmics suficients per a realitzar aquesta tasca tan necessària. Cal, doncs, aconseguir altres recursos econòmics, procedents de les administracions públiques, car aquests arxius i biblioteques fan un servei públic important. Davant d'això, ens hem de fer una pregunta: ¿s'aprofiten sempre els ajuts econòmics que poden facilitar les administracions públiques? Crec que no. Crec que moltes vegades per desco-neixement de l'existència d'aquests ajuts o per les dificultats burocràtiques que cal vèncer per aconseguir-los no s'obtenen. Potser caldria que en alguna de les institucions al servei de la Història Eclesiàstica existís un servei que orientés els possibles peticionaris.

També en aquest camp, em permeto de fer un altre suggeriment. Com un petit fruit d'aquest Congrés, ¿no es podria publicar una primera Guia dels

arxius i biblioteques, especialitzats en història eclesiàstica, que actualment existeixen a Catalunya?

Avui, existeixen algunes revistes on es publiquen especialment treballs sobre història eclesiàstica, com l'Analecta Sacra Tarraconensia, Revista Catalana de Teologia, l'Anuari de la Societat d'Història Eclesiàstica Moderna i Contemporània i revistes de diversos ordes i congregacions religiosos. Respectant l'autonomia de totes aquestes revistes, no podria crear-se una revista central?

Una altra qüestió que potser ha arribat l'hora d'estudiar: la creació d'un Institut d'Història Eclesiàstica de Catalunya que permetés d'establir relacions amb institucions semblants de fora de Catalunya i amb les Universitats catalanes, el qual podria editar l'esmentada revista central. Finalment, ¿no podria començar a estudiar-se la redacció d'una gran obra sobre la història general de l'Església de Catalunya, una obra que tanta falta fa?

Sóc plenament conscient de les dificultats de tota mena que cal vèncer per a arribar a aconseguir alguns d'aquests objectius. Però estic segur que es poden vèncer si actuem amb la voluntat i la intel·ligència d'aquell pare Ignasi Casanovas que, l'any 1923, fundava la Biblioteca Balmes.

Senyores i senyors. Que la celebració d'aquest I Congrés d'Història de l'Església Catalana no sigui solament una reunió d'estudiosos que aporten el seu esforç al millor coneixement de la història de l'Església, que és, alhora, una contribució al millor coneixement de la història nacional de Catalunya. Que sigui, a més, una fita a partir de la qual l'estudi de la història de l'Església Catalana vagi normalitzant-se cada dia. Que així sigui. Gràcies per la seva atenció.

